

Eesti makromajandus

Aprill 2015

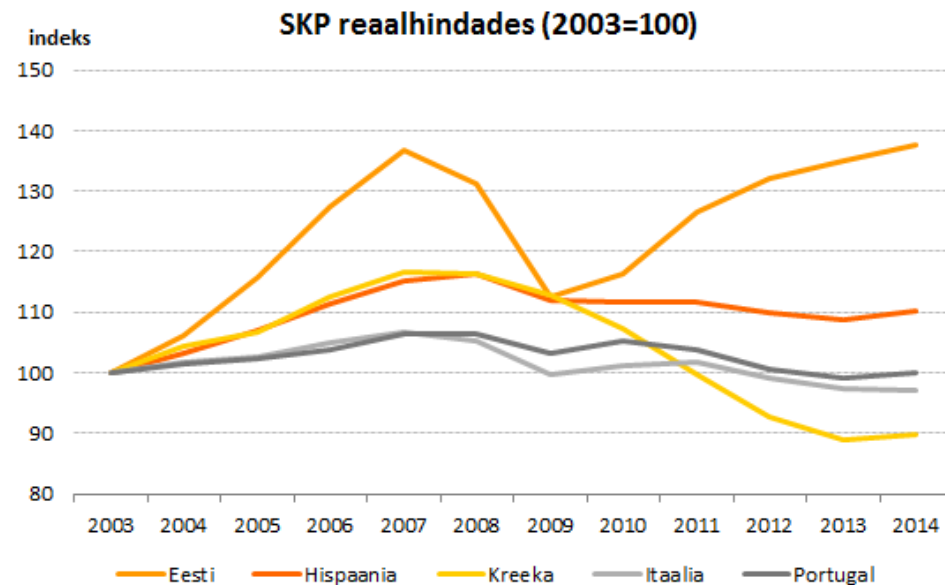
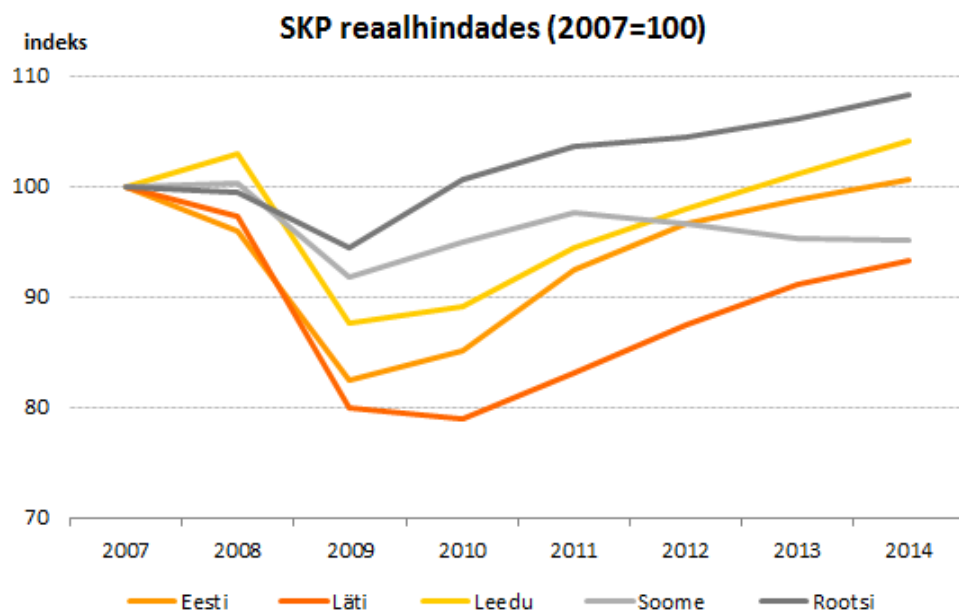
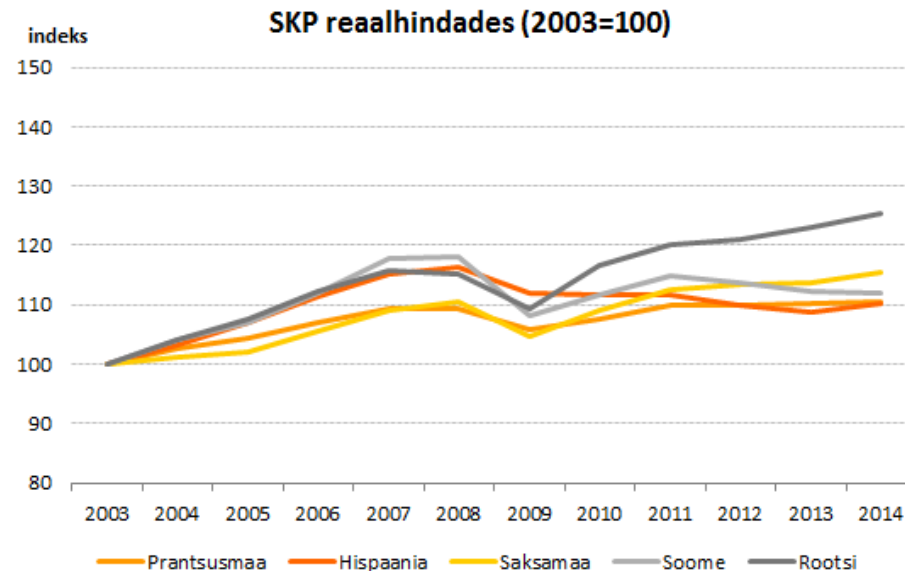
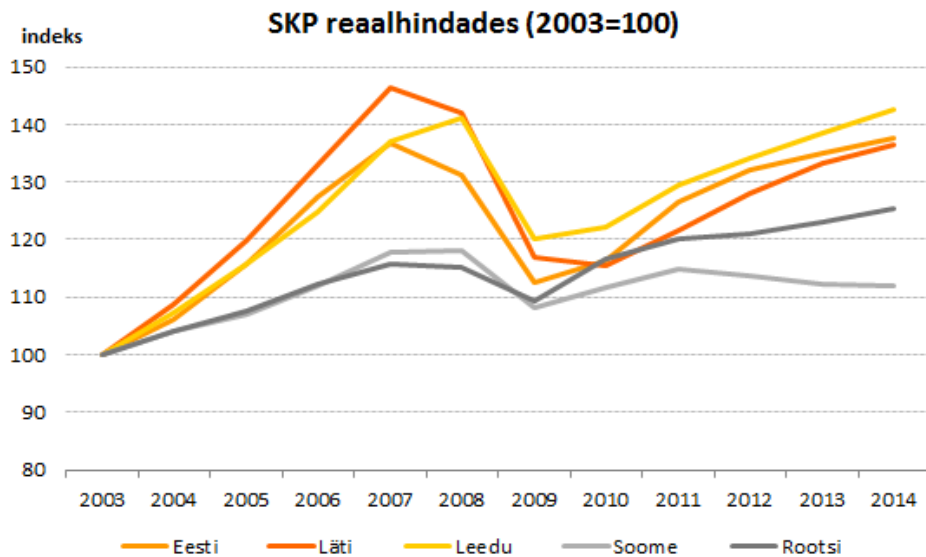
Urmas Simson

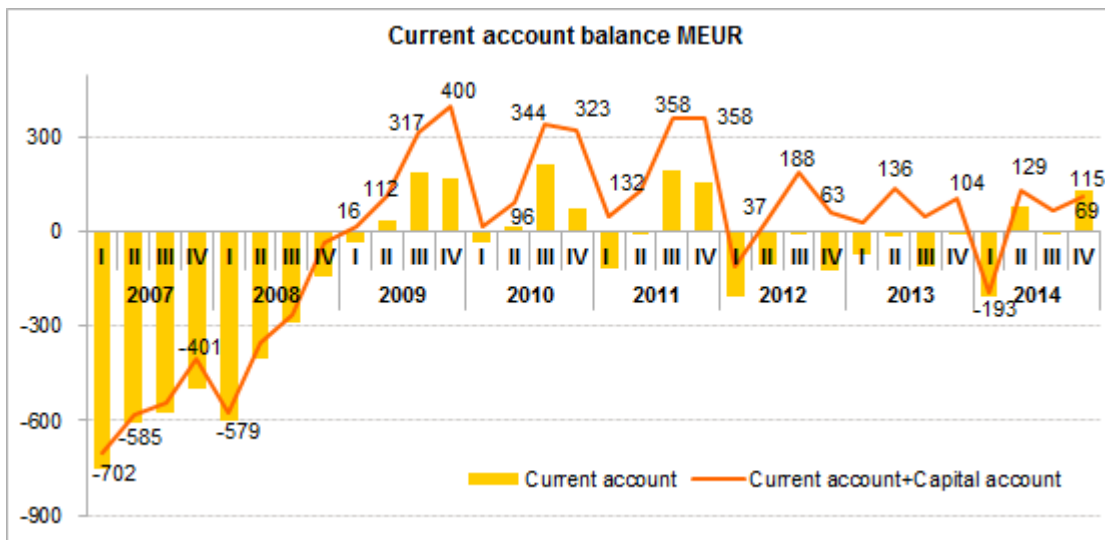
- **Poliitika (Vene/Ukraina) on hakanud Eesti majandust segama rohkem kui kunagi varem viimase 20 aasta jooksul. Oodatav mõju SKP-le 1% aastas.**
  - Piimafarmide tulu ca -40% võrreldes aastataguste hindadega
  - Majutatud Vene turistide arv 2014.a kokkuvõttes -10%, kuid nov -21% YoY, dets -45% YoY, jaan -45% YoY
  - Transiit (mõju raudteetranspordile, sadamatele, transporti teenindavatele ettevõtetele)
- **Siiani tundus reaalne, et Eesti majanduskasv võiks järgmise 3-5 aasta jooksul ületada EL-i majanduskasvu 3% võrra aastas.** Vaade Eesti 3-5a majanduskasvu osas on halvenenud. Nüüd usuks, et heal juhul on võimalik majanduskasv EL+2%. Euroopas ei ole põhjust olulist majanduskasvu oodata ka 2015. aastal. Küsimus on eelkõige selles, milliseks jääb euro väärtus. Kui lastakse euro minna, siis on madal majanduskasv ja kõrgem inflatsioon.

2012: EL28 -0,4%, Eurotsoon17 -0,7%, Eesti +4,7%
2013: EL28 +0,1%, Eurotsoon17 -0,5%, Eesti +1,6%
2014: EL28 +1,4%, Eurotsoon18 +0,9%, Eesti +2,1%
2015 prognoos: Eurotsoon +1,5%, Eesti +2...+3%

Eurotsooni 1,5%-line kasv 2015. aastal tundub täna optimistlikuna.
- **Kas on võimalik, et 2015a jääb viimaseks madala majanduskasvu aastaks Euroopas? –**
  - On põhjust uskuda, et see 2015. aasta jääb ülliraskeks mitmete sektorite jaoks
  - Tavaliselt on kõige raskem moment parim aeg investeringuteks. Teised surevad, konkurents sisendite pärast väike.
  - Kui tulevad pankrotid, siis pakkumine ja konkurents müügiturgudel väheneb.

Jooksevkonto ja kapitalikonto 2007-2014

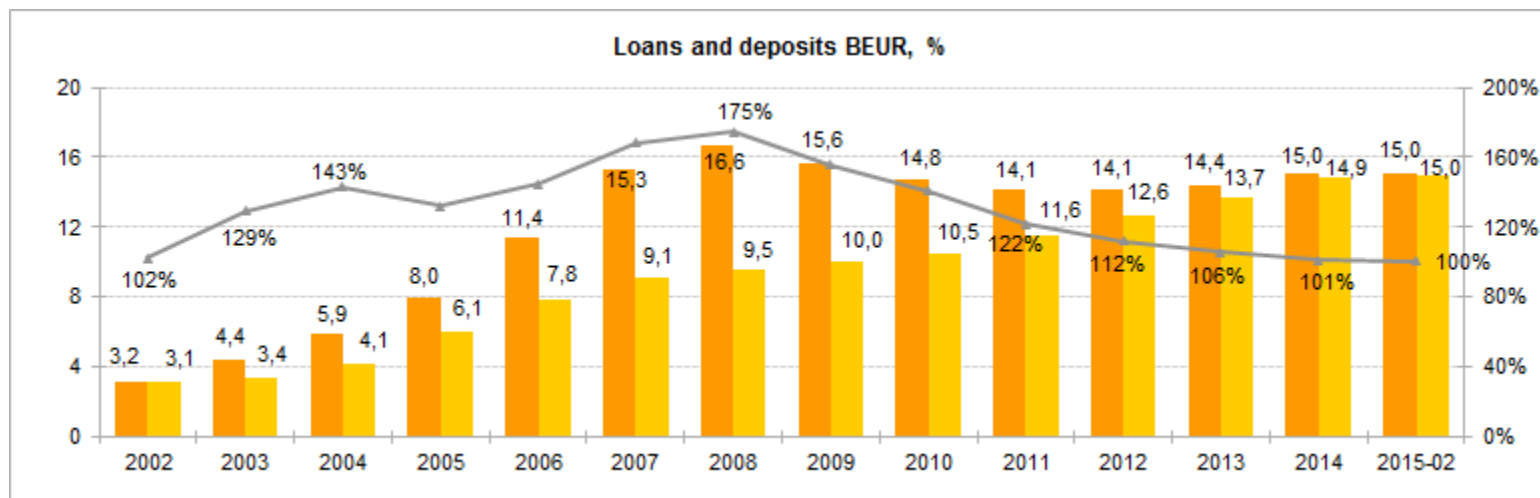
- 2012: jooksevkonto -310 mEUR (-1,8% SKP-st), kapitalikonto +606 mEUR (4,0% SKP-st).
Kokku +296 mEUR (+2,2% SKP-st).
- 2013: jooksevkonto -184 mEUR (-1,0% SKP-st), kapitalikonto +504 mEUR (2,8% SKP-st).
Kokku +320 mEUR (+1,8% SKP-st).
- 2014: jooksevkonto -10 mEUR (0,0% SKP-st), kapitalikonto +129 mEUR (+0,7% SKP-st).
Kokku +119 mEUR (+0,6% SKP-st).

Kaubandusbilanss jäi enam-vähem samaks (-954 mEUR halvenes 1013 mEUR-ni)

Teenuste bilanss paranes (ülejääk 1,2mld eurot kasvas 1,5mld euronni)

Tulude saldo jäi stabiilseks (-499 mEUR vs -512 mEUR)

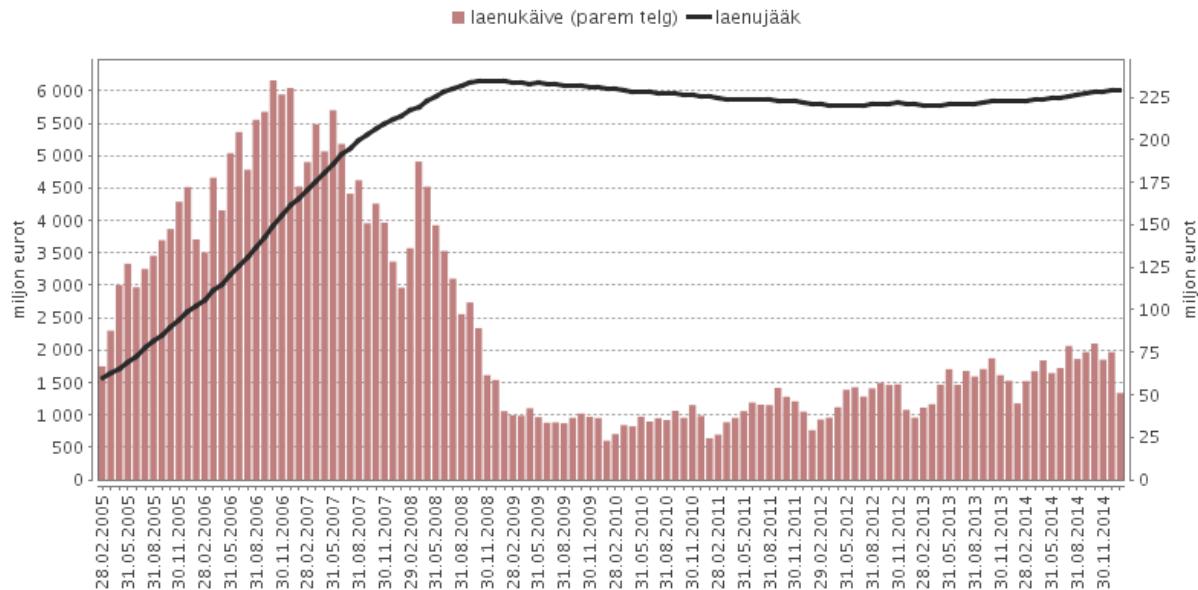
Laenud ja hoiused 2002-2015

- **Veebruar 2015: laenud/hoiused 100%.**
Laenude/hoiuste suhe jätkas 2014. aastal langust. See oli positiivne üllatus.
- 2014. aastal:
ettevõtete laenud +3,1%, eraisikute laenud +2,1%
ettevõtete hoiused +8,1%, eraisikute hoiused +8,9%
- Vaadates Eesti sisetarbimise kasvu (peaks tähendama ka tarbimisimpordi kasvu) 2014. aastal, siis on hoiuste jätkuv üle 5%-line kasv suureks üllatuseks.

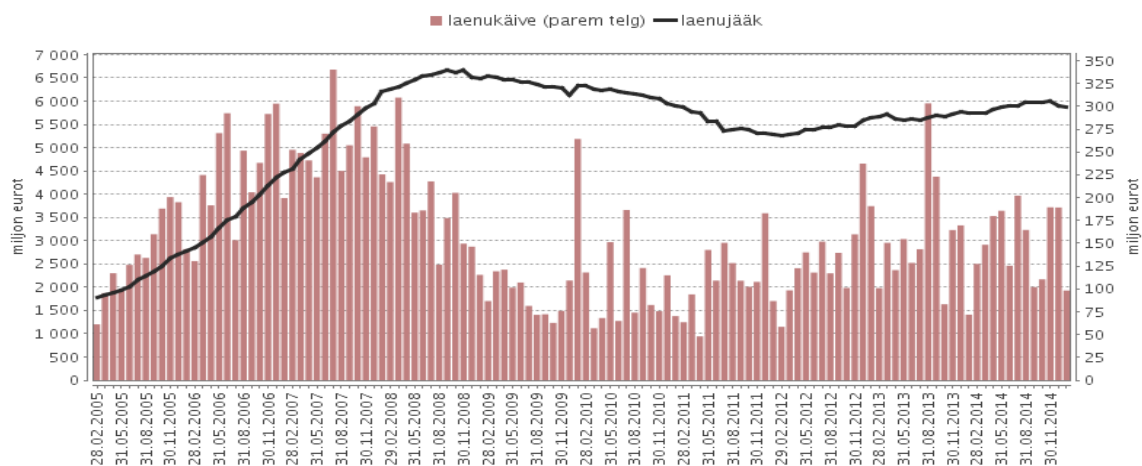
Eraisikute ja ettevõtete laenude maht

Kõik pangad kokku

ERAISIKUD 2014

- Laenud +2,1%
- Hoiused +8,9%

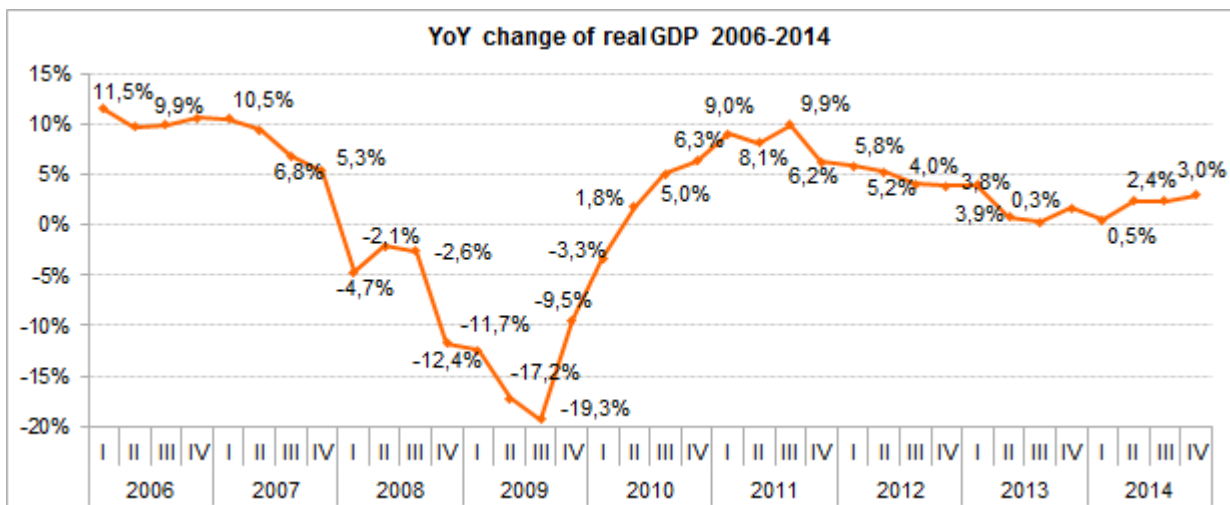
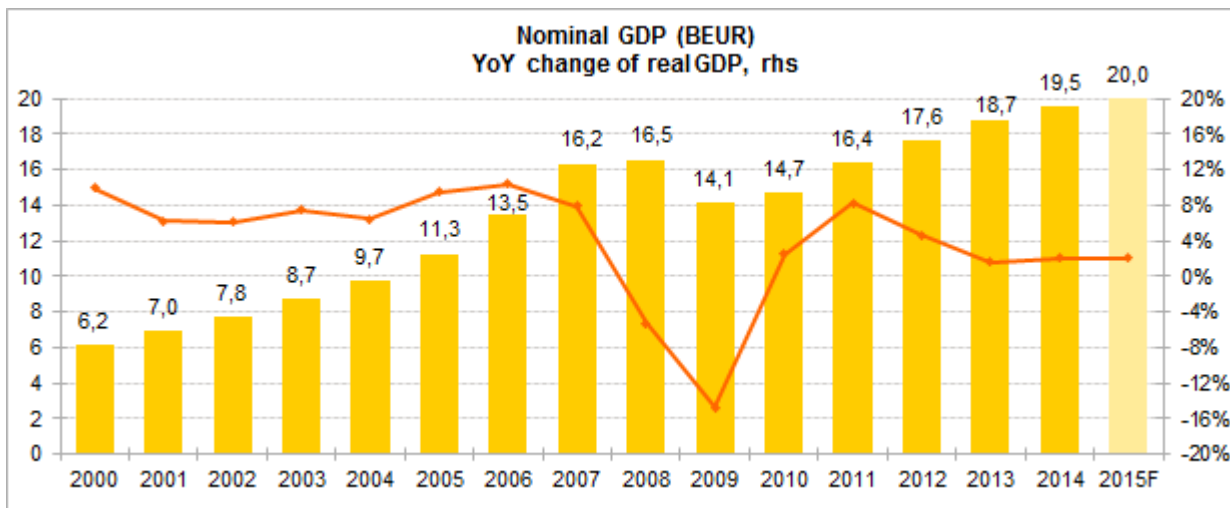

ETTEVÕTTED 2014

- Laenud +3,1%
- Hoiused +8,1%

SKP

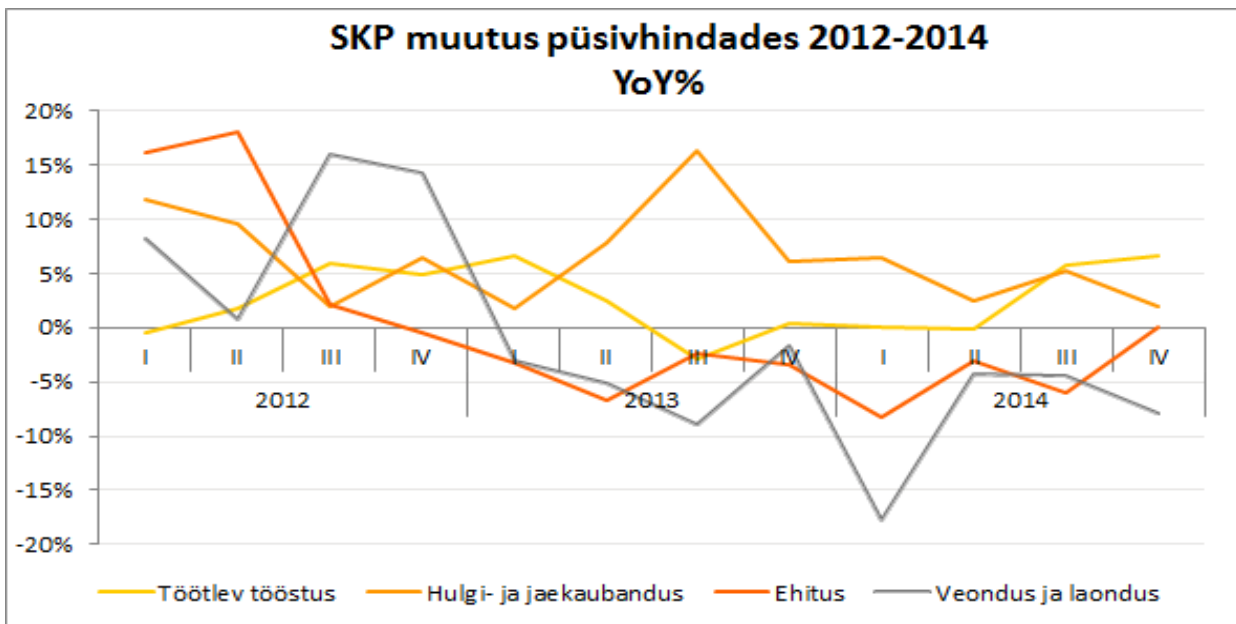
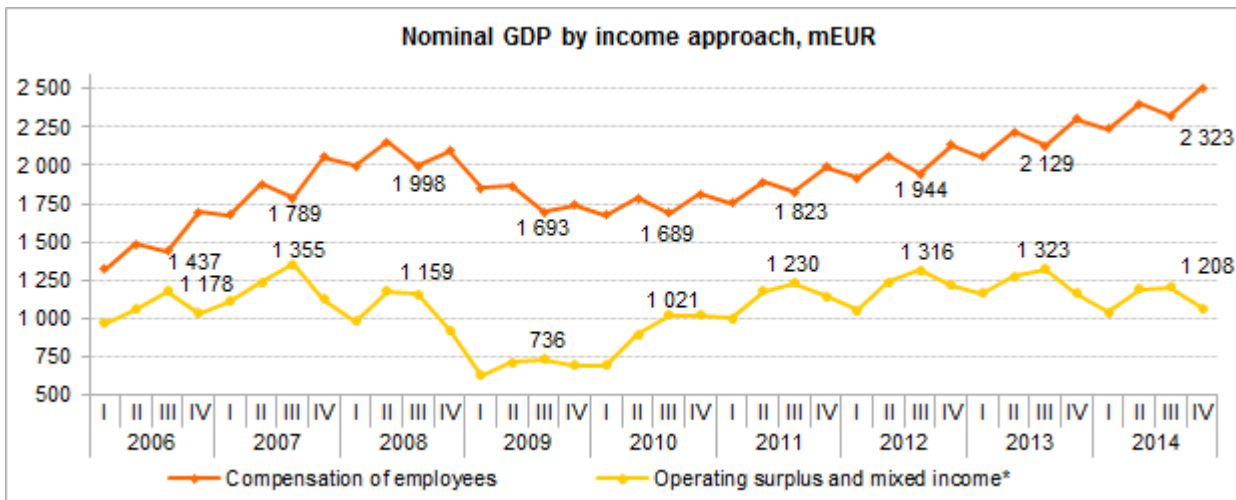
2014. aastal: reaalkasv +2,1%, nominaalkasv +4,2%

- 2014a SKP oli 19,5mld eurot.
- Nominaalkasv +4,2%
- **Reaalkasv +2,1%**
- **SKP püsivhindades -3% võrreldes 2007. aastaga**
- 2014 vs 2007 SKP püsivhindades
  - Tööstus +11%
  - Kaubandus -4%
  - Kinnisvaraalane tegevus -9%
  - Veondus ja laondus -17%
  - Ehitus -15%
  - Info ja side +33%
  - Elektritootmine +16%
  - Põllumajandus/metsandus +56%

SKP komponentide lõikes

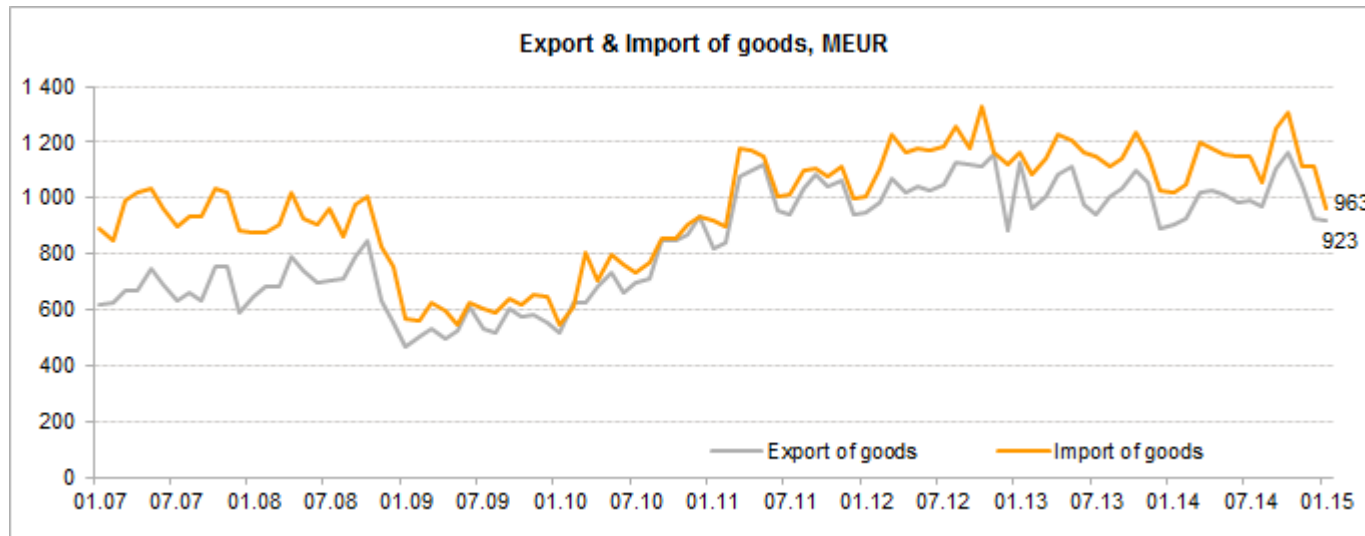
Tööjõukulud kasvavad liiga kiiresti

- **2013**
Tööjõukulud +8,2%
Ettevõtete kasumid +2,3%
- **2014**
Tööjõukulud +8,7% YoY
Ettevõtete kasumid -8,5% YoY
- **Tööjõukulude osa SKP-s**
2007: 45,5%
2008: 49,9%
2009: 50,6%
2010: 47,3%
2011: 45,5%
2012: 45,6%
2013: 46,5%
2014: 48,5%
- Tööjõukulude maht 3 aastaga (2014 vs 2011) +27%, SKP nominaalkasv +19%

Kaupade eksport ja import 2007-2014

mld EUR	Eksport	Import	Bilanss
2004	4,8	6,7	-1,9
2005	6,2	8,2	-2,0
2006	7,7	10,7	-3,0
2007	8,0	11,4	-3,4
2008	8,5	10,9	-2,4
2009	6,5	7,3	-0,8
2010	8,7	9,3	-0,5
2011	12,0	12,7	-0,7
2012	12,5	14,1	-1,6
2013	12,3	13,8	-1,5
2014	12,1	13,7	-1,6

Kaupade eksport peaaegu kahekordistus 2010-2011, aga ekspordikasv on peatunud 2012-2014. aastal.

2014. aastal oli kaupade eksport 12,1 mld EUR (-2% YoY), kaupade import oli 13,7 mld EUR (-1% YoY).

Väliskaubandusdefitsiit on püsinud viimase 3 aasta jooksul stabiilsena.

Teenuste eksport on suurem kui import ja aitab välistasakaalu hoida.

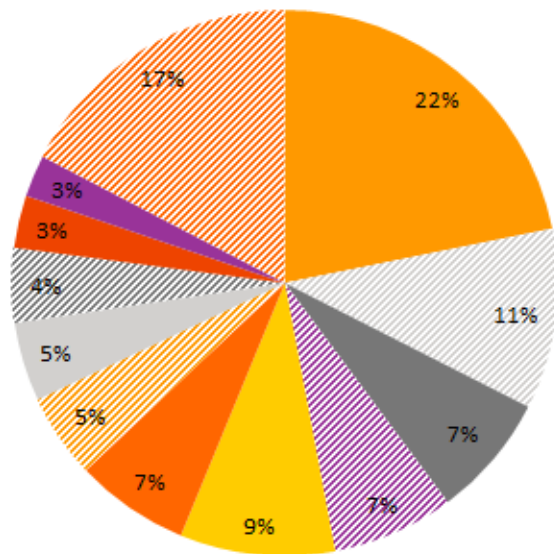
Kaupade kvartaalne eksport 2014

Quarterly exports of goods by product groups (MEUR)

						YoY change				
	Q4 13	Q1 14	Q2 14	Q3 14	Q4 14	Q4 13	Q1 14	Q2 14	Q3 14	Q4 14
Total exports	3 048	2 854	3 028	3 069	3 134	-3%	-8%	-5%	3%	3%
Electronics, electrical equipment	561	568	615	736	715	-12%	-13%	-9%	20%	27%
Mineral products	324	313	324	313	341	-12%	-4%	6%	12%	5%
Wood, wood products	270	274	283	261	291	14%	8%	1%	4%	8%
Metals & metal products	234	193	218	243	218	10%	-6%	-1%	8%	-7%
Mechanical machinery & equipment	249	215	239	209	225	-7%	3%	-7%	-17%	-10%
Furniture, blankets, pillows	201	202	216	197	202	4%	10%	2%	7%	0%
Chemical products	150	132	148	172	153	-16%	-34%	-23%	6%	2%
Cars, trucks, parts of cars/trucks	142	139	150	136	140	16%	13%	5%	1%	-2%
Beverages, packaged foods	153	127	134	134	139	2%	11%	9%	2%	-9%
Textile, textile products	101	104	92	96	83	10%	3%	-11%	-19%	-18%
Plastics, plastic products	77	71	82	73	73	9%	2%	4%	-9%	-5%

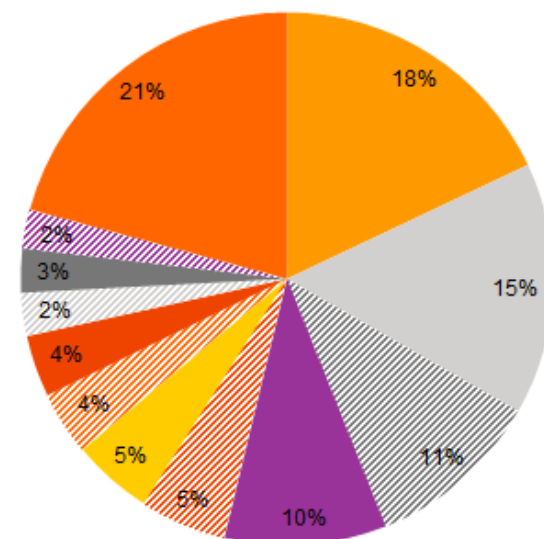
Kaupade eksport 2014

Eksport tootegruppide lõikes 2014

- Elektrimasinad ja -seadmed, elektroonika
- ▨ Mineraalne kütus, õlid, elekter
- Mehaanilised masinad ja seadmed
- ▨ Metallid ja metalltooted
- Puit ja puittooted
- Mööbel; madratsid, padjad
- ▨ Kemiatööstuse tooted
- Maismaatranspordivahendid ja nende osad
- ▨ Toidukaubad, joogid ja tubakas
- Tekstiil ja tekstiiltooted
- Plastid ja plasttooted
- ▨ Muu

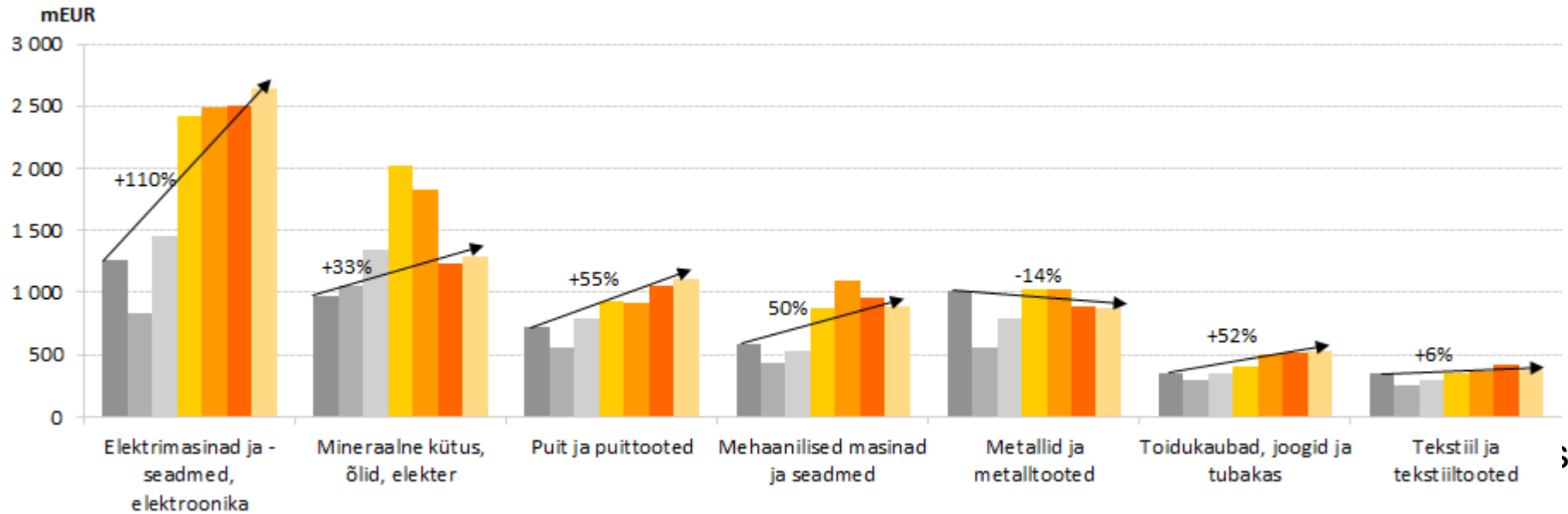
Eksport riikide lõikes 2014

- Rootsi
- Soome
- ▨ Läti
- Venemaa
- ▨ Leedu
- Saksamaa
- ▨ Norra
- Ameerika Ühendriigid

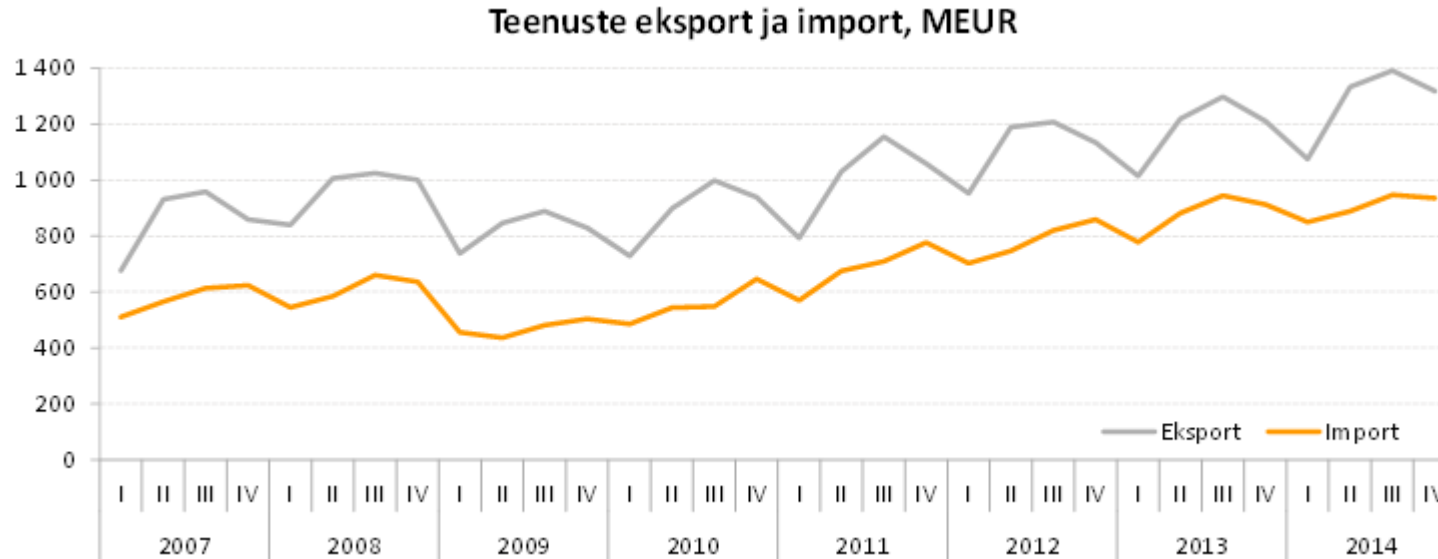
Kaupade eksport 2008-2014

Ekspordi kasv suurimates kaubagruppides 2008-2014

Teenuste eksport ja import 2007-2014

Kvartaalsed numbrid

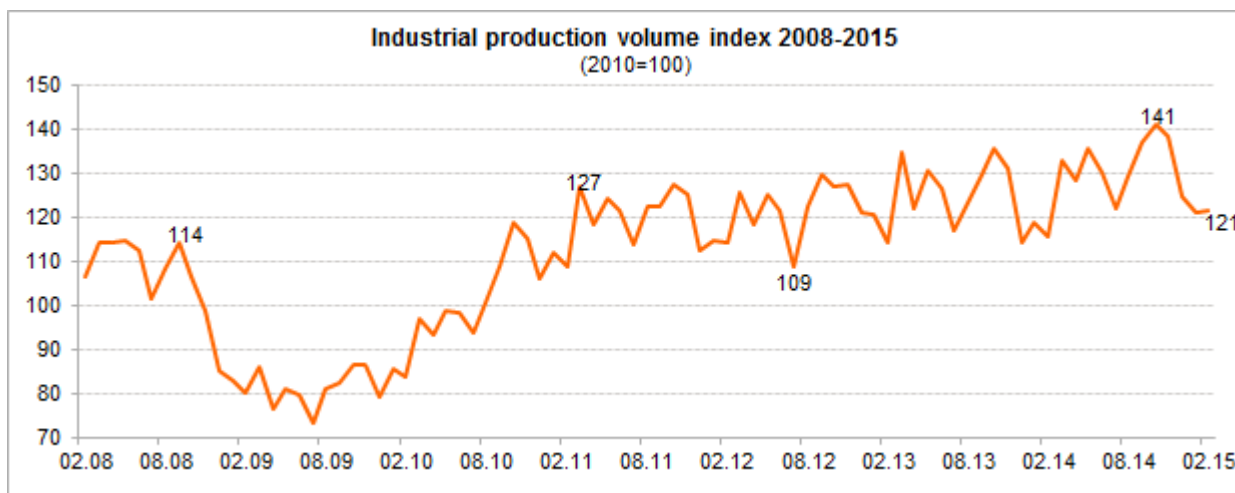
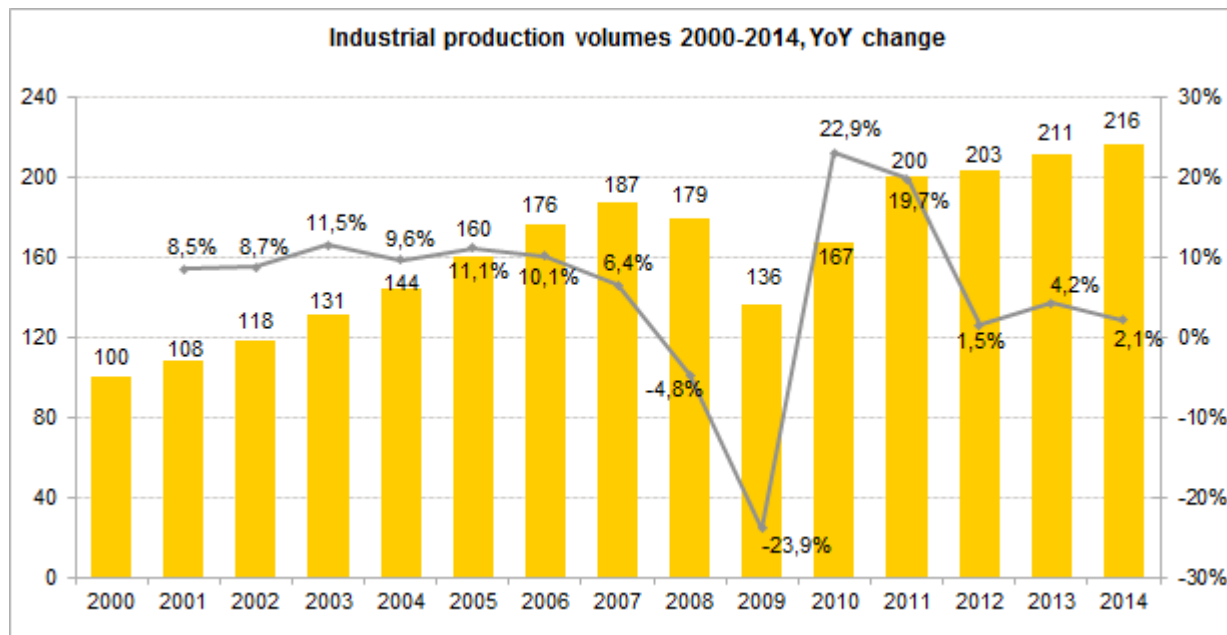

Teenuste aastane eksport oli 2014. aastal 5,1mld eurot (+8% YoY) ja teenuste import 3,6mld eurot (+3% YoY).

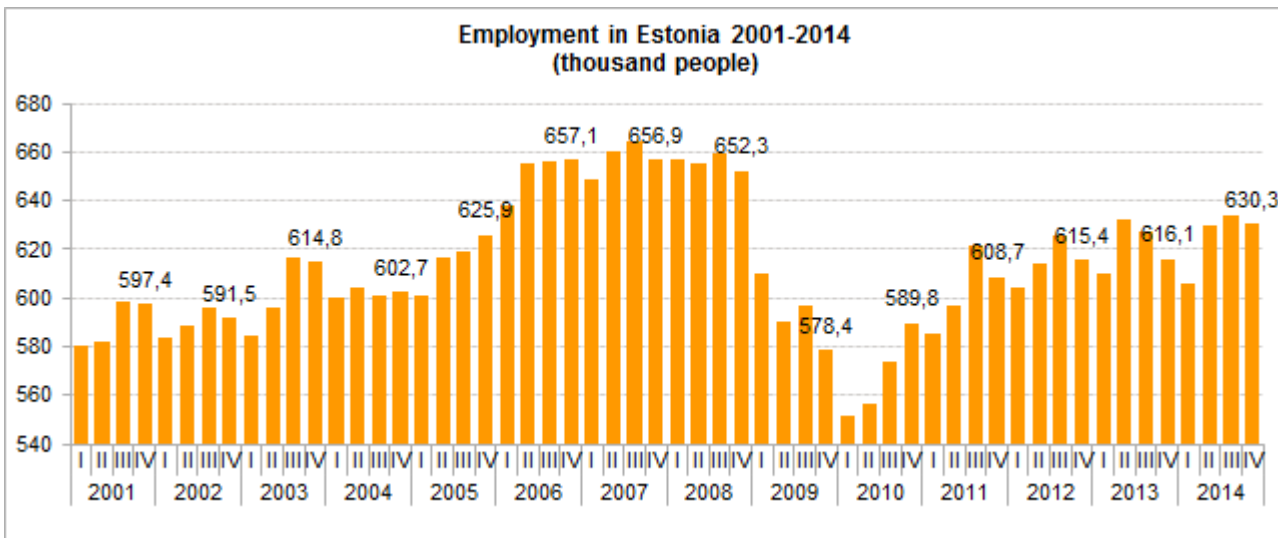
Olulisemad eksporditavad teenused 2014a:

- Veoteenused 1,86mld eurot (+9%)
- Reisteenused 1,08mld eurot (+3%)
- Telekom-, arvuti- ja infoteenused 429milj eurot (+11%)
- Ehitus 281milj eurot (-1%)

Tööstustoodangu mahud 2000-2014

- Tööstustoodangu mahud 2014. aastal +2%
Kui välja võtta elektrienergia tootmine ja mäetööstus, siis oleks kasv olnud koguni +4%
- Tulemused olid üle ootuste. Ootasime 2014. aastal nullkasvu.
- **Eestile oleks väga vaja tööjõumaksude alandamist.** Et töövõtja saab rohkem kätte, aga ettevõtte jaoks kulud ei tõuse (maksuvaba miinimum, tulumaksumäär, sots maks).
- Rahvusvahelises konkurentsisis on eksportööridel praegu eelist vaja. Praegu toimub võitlus, millise riigi tootjad ellu jäävad.

IV kv 2014 tööhõive 630 tuhat (+2,3% YoY).

IV kv 2014 tööpuuduse määr 6,3% (aasta tagasi 7,8%).

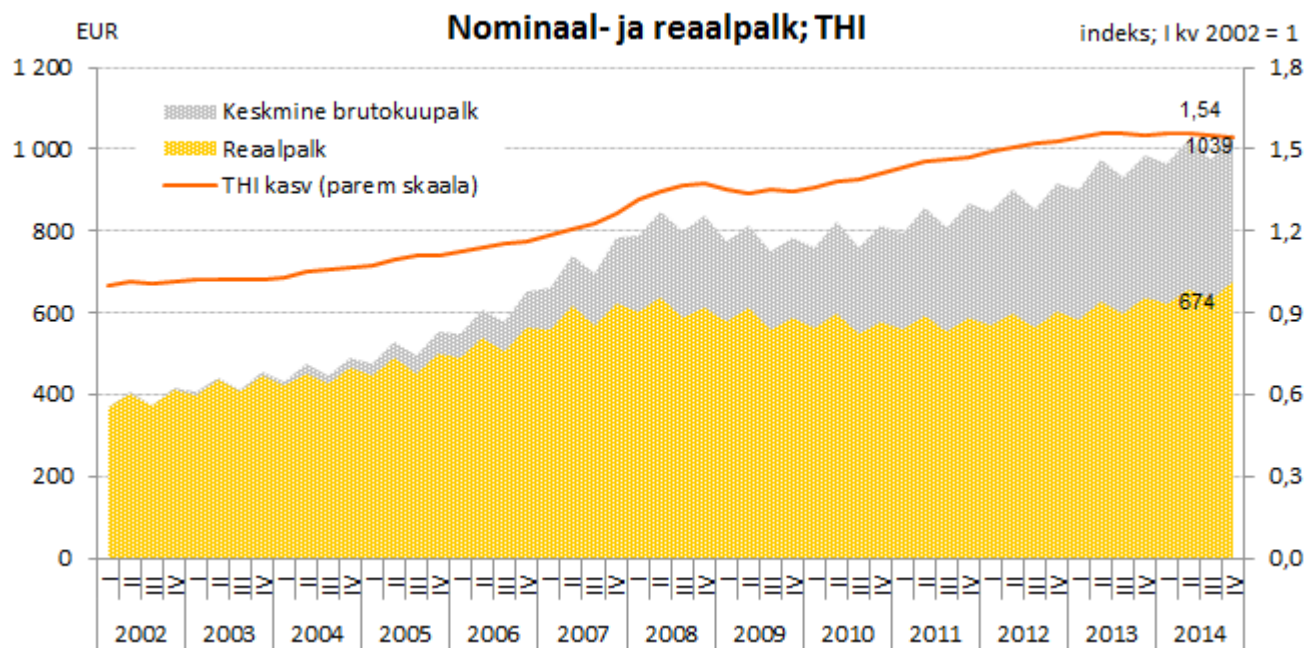
- **2014a keskmine tööpuuduse määr oli 7,3% (2013a 8,6%).** Veel 1-2a tagasi ei oleks uskunud, et Eestis tööpuuduse määr alla 8% langeb.

- Uskusin, et eksportöörid hakkavad enne raskuste tõttu tööjõudu vähendama, kui siseturg buumi tippu jõuab. Tegelikult on eksportöörid suutnud hõivet hoida.
- Kas kõrged palgad ja tööpuudus üle 10% või madalamad palgad ja madalam tööpuudus?

Nominaal- ja reaalpalk 2002-2014

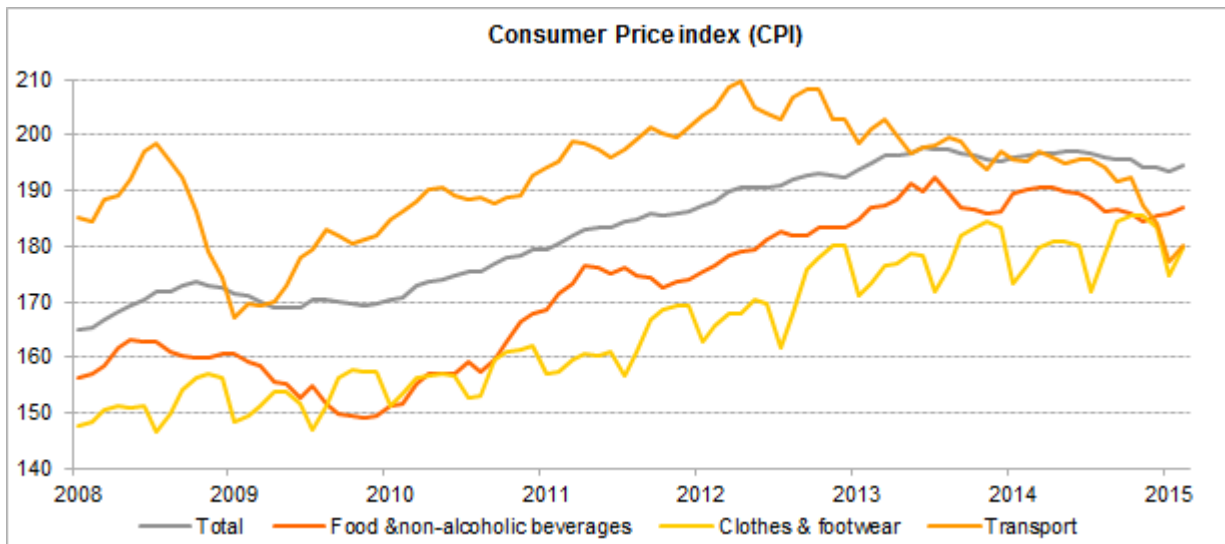
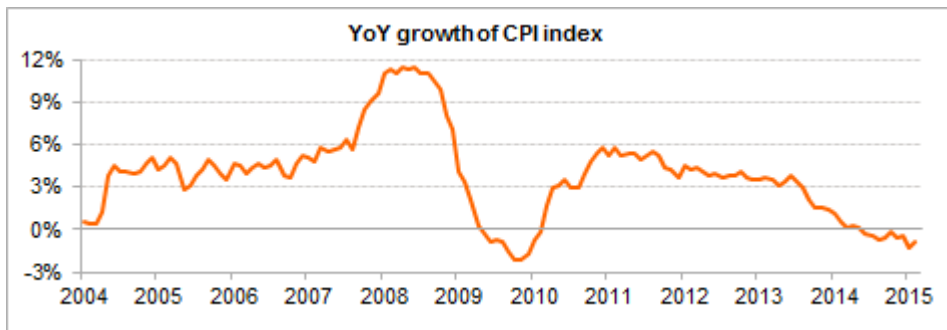

- 2012a keskmine brutopalk 880 EUR/kuu (+4,9% YoY).
- 2013a keskmine brutopalk 949 EUR/kuu (+7,7% YoY).
- **2014a keskmine brutopalk 1001 EUR/kuu (+5,5% YoY).**

- Palgakasv on kõrge. Siseturu nõudlus on tänu sellele väga tugev.
- Ennustus: kui palgakasv jääb üle 5% aastas, siis tõenäoliselt kaotame 2015. aastal 100 suurima eksportööri hulgas 1 eksportööri kvartalis, kes ei suuda kõrgemate tööjõukuludega hakkama saada.
- Kumb on parem
  - palgakasv üle 5% ja tööpuudus 10%
  - palgakasv alla 5% ja tööpuudus 6-8%

Tarbijahinnaindeks

Negatiivne THI muutus 2014a, kas ka 2015a?

- **Keskmine THI aastane muutus**

2011: +5,0%

2012: +3,9%

2013: +2,8%

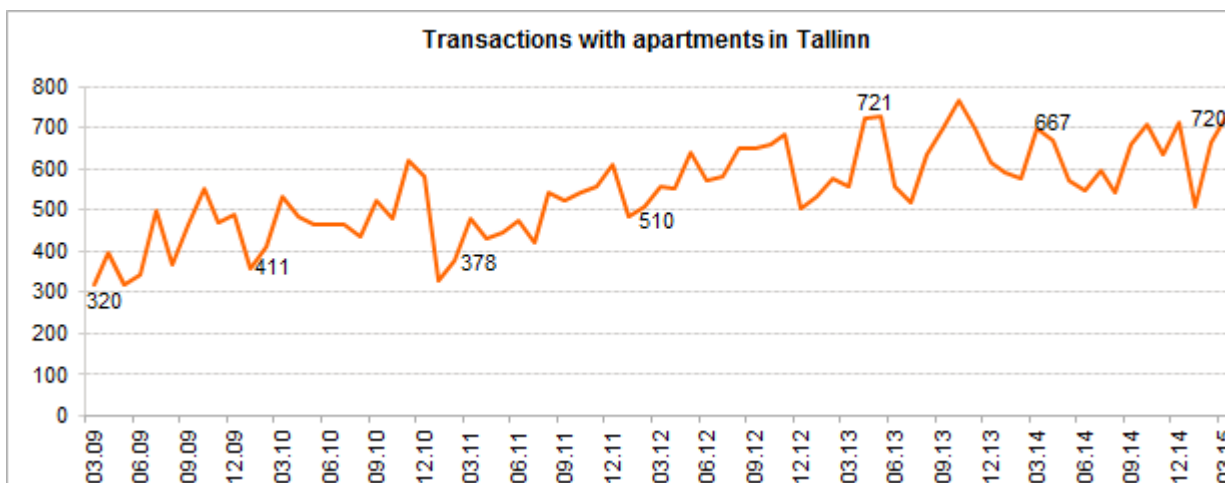
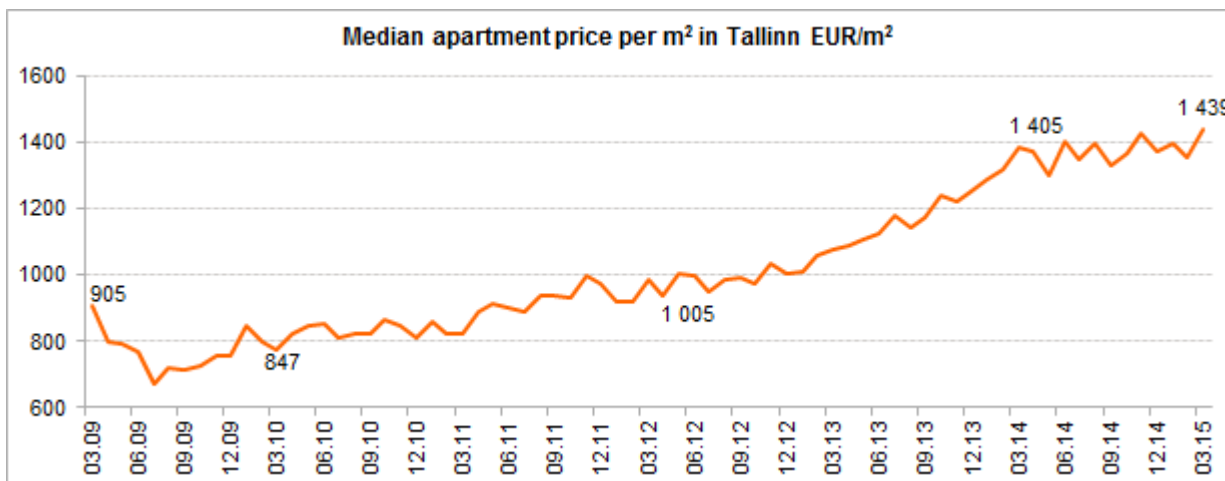
2014: -0,1%

- **Jaanuar -1,3% YoY.**

- **Veebruar -0,8% YoY**

- Ei usu positiivset THI YoY muutust enne III kv 2015. Sõltub muidugi palju nafta hinnast ja euro kursist.

Korteriturg Tallinnas

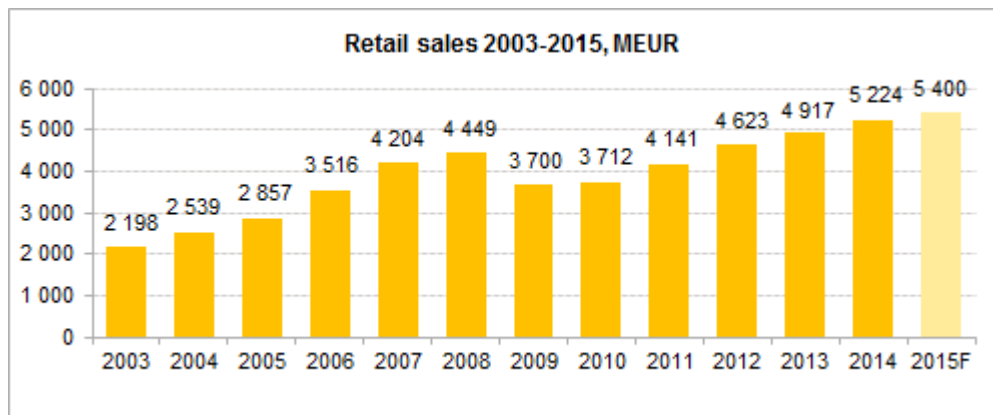

- **2014a kokkuvõttes Tallinnas 7538 korteritehingut (-1% YoY).**
- **Kogu Tallinna mediaanhind 1363 EUR/m² (+19% YoY).**

2014a piirkonniti:

- Kesklinna tehingute arv -3%, mediaanhind 1857 EUR/m², +12%.
- Lasnamäe tehingute arv -10%, mediaanhind 1154 EUR/m², +15%.
- Mustamäe tehingute arv -3%, mediaanhind 1246 EUR/m², +16%.
- **Tartu linnas** tehingute arv -5%, mediaanhind 1133 EUR/m², +12% YoY.

Jaekaubanduse käive ja mahud 2001-2014

- 2014a esialgne prognoos oli: mahud +2%, käive +3%.
- Ootasime, et hoolimata kiirest reaalpalga kasvust säästetakse rohkem kui tarbitakse. Tegelikult on tarbimise kasv olnud võrreldav palgakasvuga.
- Tegelik 2014: mahud +6,6%, käive +6,4% YoY.
- 2014a vs. 2009a:
käive +41%, mahud +28%.

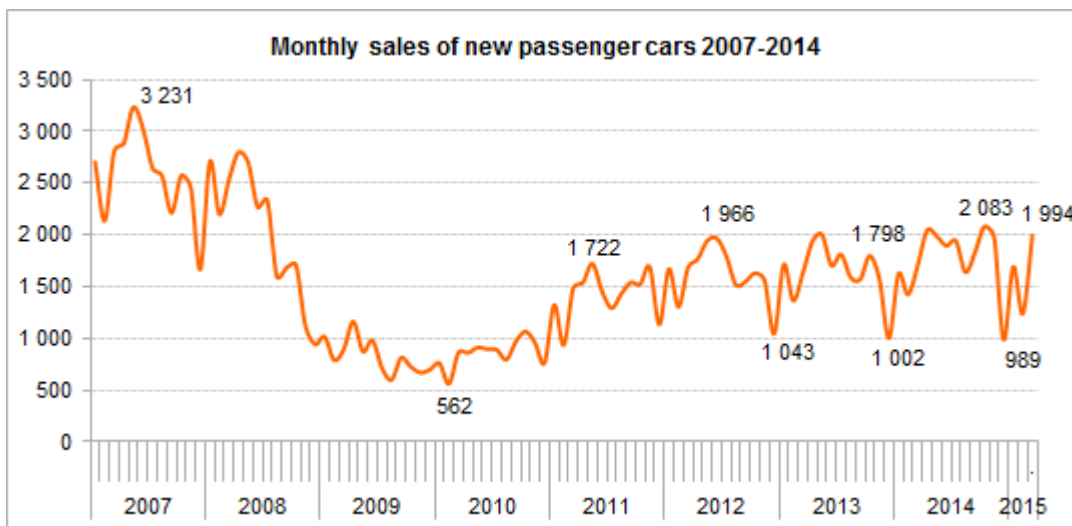
Monthly retail volume index in 2006-2014 (2010=100)

	Jan	Feb	Mar	Apr	May	June	July	Aug	Sept	Oct	Nov	Dec	Total
2007	110	106	124	121	130	134	132	131	124	129	123	142	1 503
2008	112	114	121	124	129	127	132	126	117	121	112	129	1 464
2009	100	93	103	107	108	113	109	105	96	101	93	110	1 239
2010	87	82	93	97	103	106	109	106	98	103	99	116	1 199
2011	87	85	100	103	108	112	115	114	105	110	106	125	1 269
2012	102	97	106	110	118	120	123	120	112	116	112	131	1 366
2013	107	100	113	117	127	124	128	126	117	124	119	137	1 438
2014	115	104	121	127	132	132	139	133	125	133	127	146	1 534
2015	121	111											

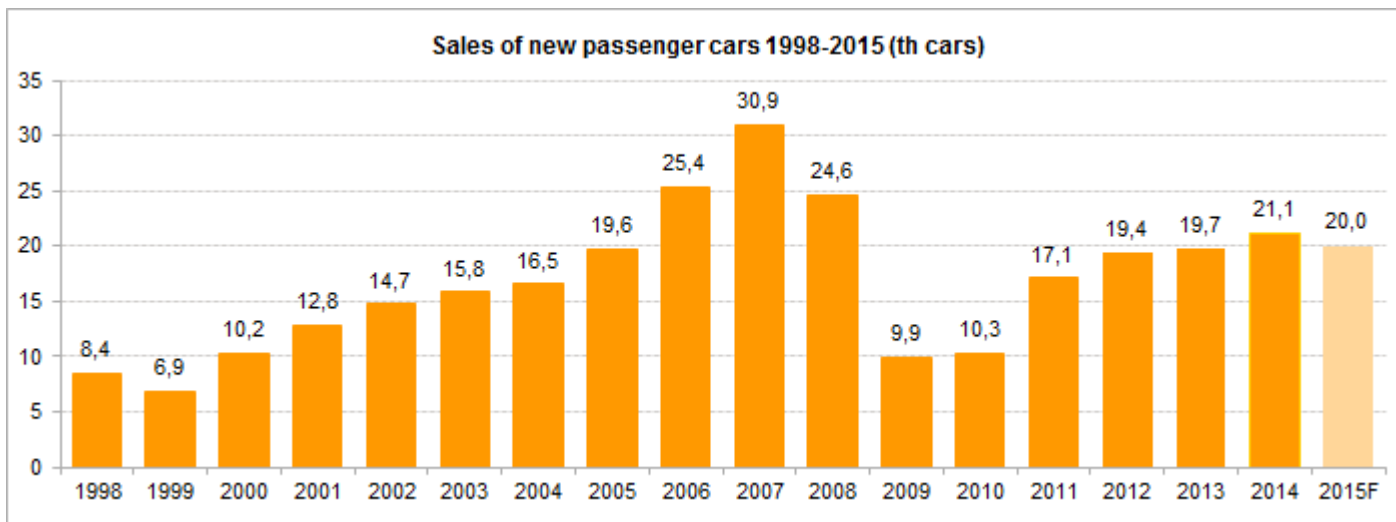
Change y-o-y, %

	Jan	Feb	Mar	Apr	May	June	Jul	Aug	Sep	Oct	Nov	Dec	Total
2008	2,3%	7,7%	-2,4%	2,9%	-0,4%	-5,7%	-0,3%	-3,6%	-5,3%	-5,7%	-9,1%	-9,0%	-2,7%
2009	-11,0%	-18,3%	-14,3%	-14,1%	-16,2%	-11,0%	-16,9%	-16,7%	-18,0%	-16,9%	-16,7%	-14,5%	-15,4%
2010	-13,0%	-11,6%	-9,7%	-8,7%	-4,5%	-6,2%	-0,7%	0,5%	2,4%	2,0%	6,2%	5,3%	-3,2%
2011	0,3%	4,1%	6,9%	5,5%	4,8%	6,0%	5,5%	7,7%	6,4%	7,1%	6,7%	7,3%	5,8%
2012	16,5%	13,6%	6,6%	7,2%	8,8%	6,9%	7,0%	5,4%	7,1%	5,6%	6,0%	5,1%	7,7%
2013	5,2%	2,7%	6,6%	6,6%	7,5%	3,3%	4,0%	5,1%	4,5%	6,3%	6,4%	4,7%	5,2%
2014	7,3%	4,5%	7,0%	8,3%	3,9%	6,6%	9,0%	6,0%	6,7%	7,4%	7,0%	6,2%	6,7%
2015	5,1%	7,0%											

Uute sõiduautode müük 1998-2014

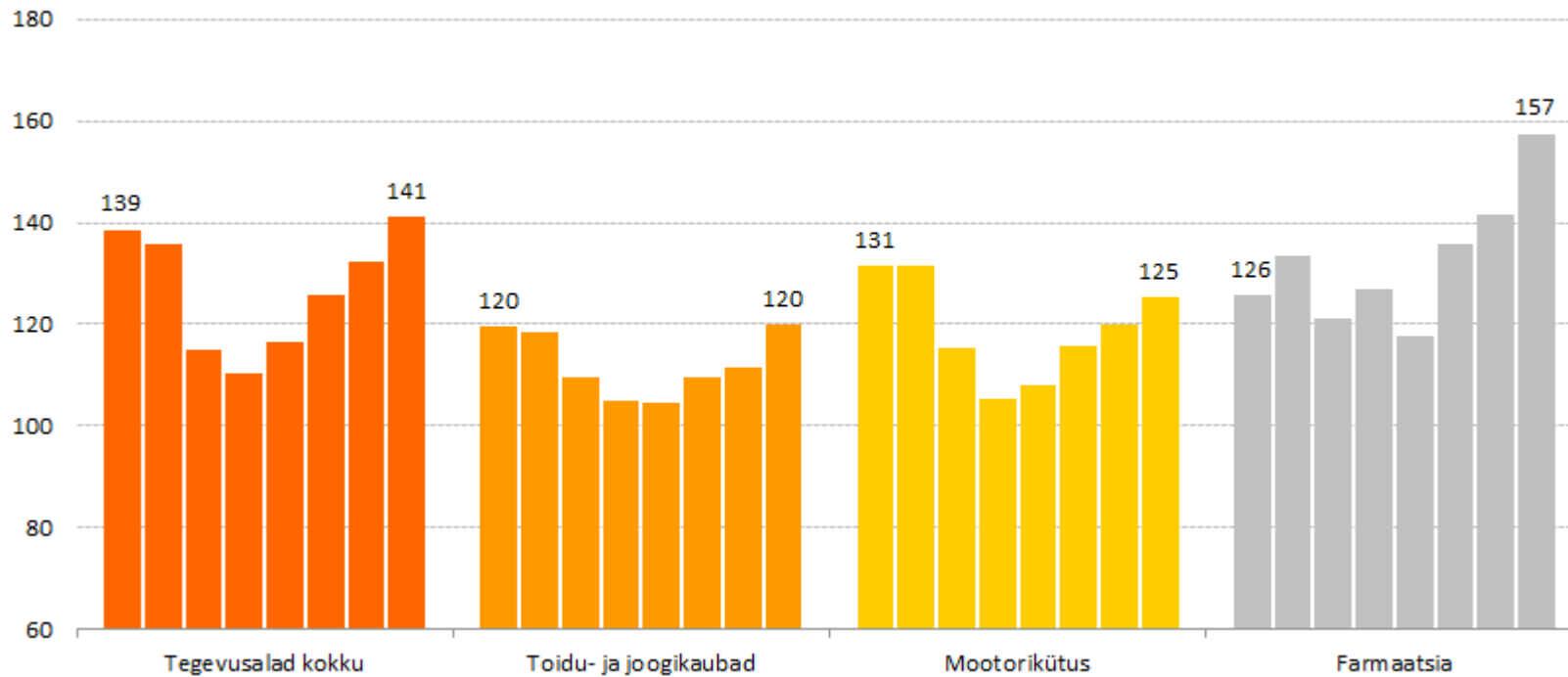

- **Uute sõiduautode müük**
2012: 19,4 tuhat
2013: 19,7 tuhat
2014: 21,1 tuhat
- Võrreldes muude jaekaubanduse osadega ei ole siin mingit suurt buumi. Tippaegadest on tänased näitajad 1/3 võrra madalamal.

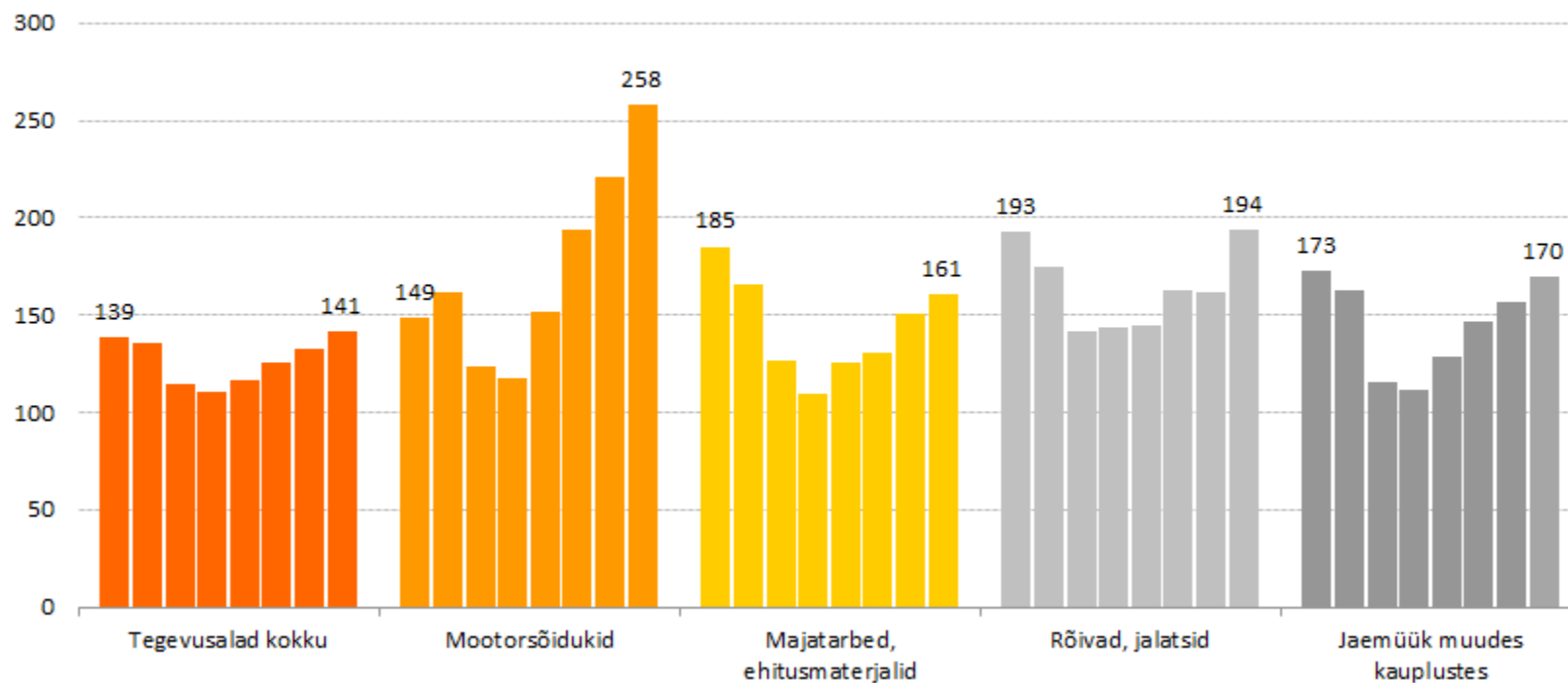

Jaekaubanduse mahuindeksid 2007-2014

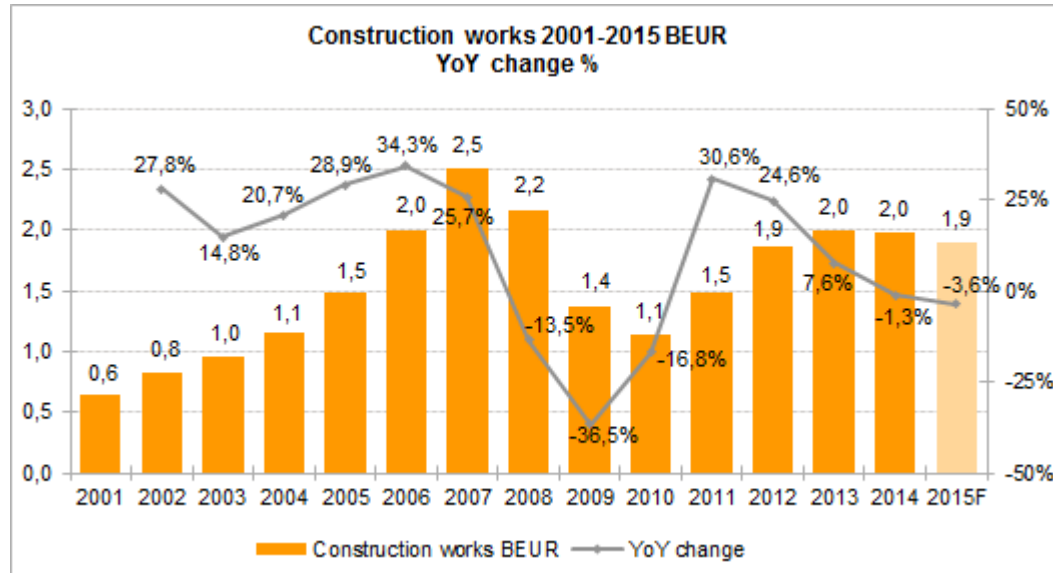
Jaemüügi mahuindeksid 2007-2014 (2005=100)

Jaemüügi mahud 2007-2014 (2005=100)

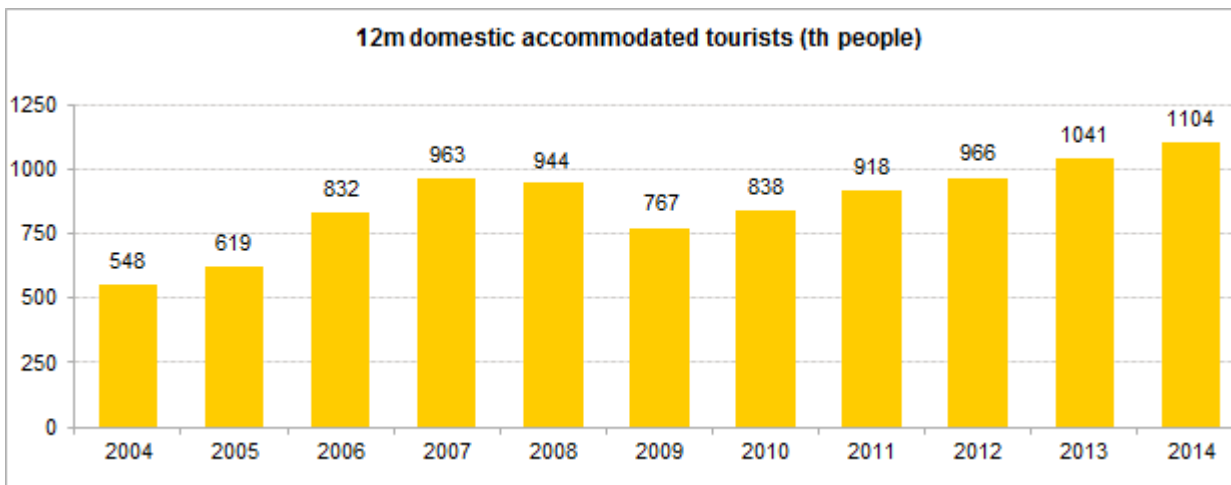
2013-2014 olid ehitussektorile üllatavalt head

	I kvartal	II kvartal	III kvartal	IV kvartal	YoY muutus
2001	52	71	96	88	
2002	68	94	119	105	26%
2003	70	100	127	118	7%
2004	90	117	135	125	13%
2005	93	133	173	159	19%
2006	122	189	217	190	29%
2007	153	204	236	203	11%
2008	142	186	184	157	-16%
2009	94	129	127	113	-31%
2010	60	106	127	106	-13%
2011	78	116	163	148	26%
2012	99	151	185	161	18%
2013	105	159	195	156	3%
2014	103	152	181	167	-2%

- 2014. aasta IV kvartalis ehitusmahud ja –käive +7% YoY
- 2014. aasta kokkuvõttes käive -1,3%, mahud -1,7%
- Üllatavalt head tulemused 2013-2014a.
- Riigi ja erasektori tellimused on suhtes 50-50. Väga hea tase.

Majutatud turistid 2004-2014

- **2014 – majutatud välismaalaste arv +2%, majutatud kohalike arv +6%.**
Väga tugevad numbrid.
- Vene majutatud turistide arv kasvas 5 aastaga 3,7 korda! Nüüd on kasv läbi. **2014a -10%, sh nov -21%, dets -45%, jaan -45%.**
- Majutatud välituristid maade lõikes 2014a.

KOKKU 1,98milj, +4% YoY

- soomlased 915tuh, +2% YoY
- venelased 275tuh, -10% YoY
- sakslased 113tuh, +11% YoY
- lätlased 113tuh, +7% YoY
- rootslased 72tuh, -3% YoY
- leedulased 53tuh, +1% YoY

Keskvalitsuse maksutulud

	2011 actual	2012 actual	2013 actual	2014 actual	2m 2015 actual	Feb 2015 actual	2015 Official budget	% of budgeted amount
Social taxes	1,80	1,93	2,07	2,23	0,39	0,18	2,37	16,6%
VAT	1,34	1,49	1,55	1,70	0,31	0,13	1,87	16,6%
Excise taxes	0,72	0,78	0,79	0,84	0,16	0,06	0,88	17,6%
Other taxes	0,48	0,57	0,69	0,75	0,07	0,00	0,69	10,1%
TOTAL taxes	4,34	4,78	5,10	5,51	0,93	0,37	5,80	16,0%
Total revenues	5,88	6,44	6,56	6,68				

Maksutulud 2014:

Sots maks +7,8%

Käibemaks +9,4%

Aktiisimaksud +5,5%

Kokku 5,51 mld EUR (+8,1%).

Eelarve 2014

Maksutulud 5,46 mldEUR(+6,8% YoY).

- Sh sotsiaalmaks +8,8%, käibemaks +6,2%, aktsiisid +5,2%

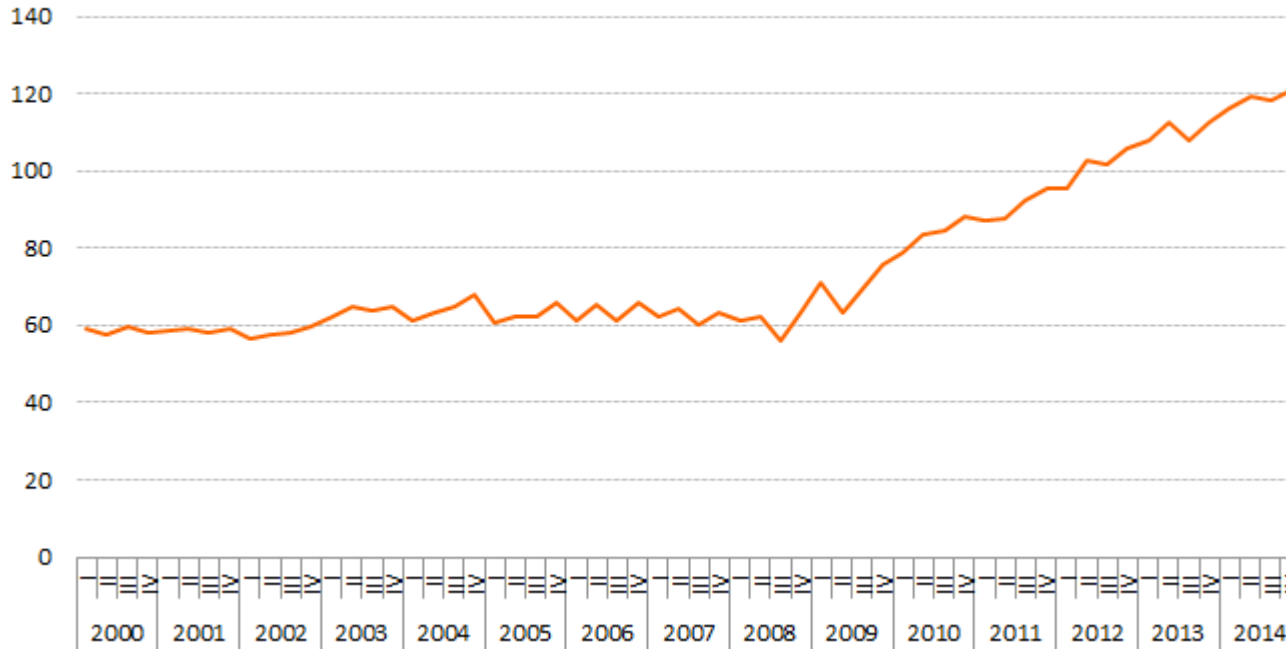
Mittemaksutulud 1,37 mldEUR (-8,2% YoY)

Eelarve 2015: tulude kasv +7%, sh maksutulud +6%, mittemaksutulud +14%. Kulud +6%.

- **Sanktsioonid seoses Venemaaga mõjutavad kõige rohkem riike Soomest Poolani.** Majanduskasvu väljavaated on oluliselt halvenenud. SKP 3-5 aasta kasvu osas oleks Euroopa Liit+3% asemel nüüd Euroopa Liit +2% ka hea tulemus.
- **Eksport ei ole oluliselt langenud.** See on olnud 2012-2014a hea tulemus. Aga ekspordi taset on ikkagi väga raske hoida. Välisnõudlus püsib nõrgana. Ei ole näha, et Euroopas majanduskasv taastuks. Kui sanktsioonide teemat ei oleks, siis oleks Eesti majandus selles keskkonnas tegelikult väga hästi positsioneeritud.
- **Siseturg buumib ja ei ole mingil moel vastavuses ekspordi arengutega.** See ei saa niimoodi kaua kesta. Palgafond, jaekaubandus ja kinnisvara hinnad on jõudnud reaalsest võimalustest ette.
- **Tugeva sisetarbimise tulemusena on hakanud taas tekkima jooksevkonto defitsiit.** Seni on defitsiit väike, aga tänased tarbimistasemed on oluliselt rohkem haavatavamad kui 2-3 aastat tagasi.
- **Kui tootjad jätkavad tootmise lõpetamisega (PKC, Fazer), siis on põhjust mures olla.** Praegu ei ole see moment, kus alla 1000 eurose brutopalgaga ettevõtte tegevuse lõpetamine oleks hea uudis. 3 aasta pärast tahaksime neid tagasi.

Valitsussektori võlakoormus Soomes

Riigi võlakoormus, BEUR

Eesti majandus 2014

- SKP 19,5mld eurot. SKP reaalkasv +2,1%, nominaalkasv +4,2%
- Kaupade eksport nominaalis -2%, kaupade import -1%
- Teenuste eksport +7%, teenuste import +2%
- Jooksevkonto 0,0% SKP-st, kapitalikonto +0,7% SKP-st
- Tööstustoodangu mahud +2%, kui võtta välja elekter/kaevandamine, siis +4%
- Majutatud välisturistid +2,2%, siseturistid +6,1%
- Tarbijahinnaindeks -0,1%
- Hõivatute keskmine arv 625 tuhat, tööpuuduse keskmine määr 7,3%
- Keskmine brutopalk 1001 eurot kuus, palgakasv +5,5%
- Jaekaubanduse käive +6,4%, mahud +6,6%
- Ettevõtete pangalaenud +3,1%, ettevõtete hoiused +8,1% (residendid +7,3%)
- Eraisikute pangalaenud +2,1%, eraisikute hoiused +8,9%
- Riigieelarve maksutulud +8,1%: sotsiaalmaks +7,8%, käibemaks +9,4%, aktsiisid +5,5%
- Uute sõiduautode müük +7,3%
- Ehitustööde käive Eestis -1,3%, ehitustööde mahud Eestis -1,7%
- Tallinna korterite mediaanhind +19%, tehingute arv -3%